

BOEKBESPREKING

Kiezen bij kanker. (Hoe) laat ik mij behandelen. Patiënten en artsen aan het woord

Paul Kil en Corine Koole

Door: Henk Van daele

Dokter Paul Kil is als uroloog verbonden aan een ziekenhuis in Tilburg en Corine Kool is een journaliste. Elke auteur heeft een deel van meer dan honderd bladzijden geschreven, zodat het boek duidelijk uit twee onderscheiden gedeelten bestaat. Beiden hebben de Nederlandse nationaliteit en schrijven vanuit Nederlands standpunt; het gevolg is dat sommige gegevens in de tekst toch nogal vreemd overkomen voor Vlaamse lezers.

Dokter Paul Kil is verantwoordelijk voor deel 1. In het eerste hoofdstuk behandelt hij de aspecten diagnose, therapie en nazorg vanuit de spreekkamer van de arts. Het woord 'spreekkamer' zou hij wel graag veranderd zien in 'gespreksskamer'. Immers, na de diagnose moeten artsen en patiënten samen tot een besluitvorming komen, en dat is vrij nieuw aldus Kil. Want de patiënten zijn mondiger geworden. Ze weten meer en durven indringende vragen stellen. Bovendien is kanker een chronische ziekte geworden. Artsen en patiënten hebben dus, nadat de diagnose is gevallen, nog enige tijd om na te denken, en om voor- en nadelen van de verschillende behandelmogelijkheden te overwegen. Zeker wanneer de verschillende therapeutische opties tot gelijkwaardige uitkomsten leiden wat betreft de toekomstige levensverwachting, de mogelijke bijwerkingen, en de kwaliteit van het leven. Als uroloog weet dokter Kil, bijvoorbeeld, dat twee derde van de Nederlandse mannen met prostaatkanker bereid is om tien procent van de te verwachten levensduur te ruilen voor het behoud van hun potentie.

Het tweede hoofdstuk handelt over het slechtnieuwsgesprek. Hier legt Kil de vinger op de wonde. Nagenoeg alle artsen denken dat ze hun patiënt uitstekend hebben voorgelicht, maar minder dan de helft van de patiënten is dezelfde mening toegedaan. Ons komt het voor dat de opleiding van de toekomstige artsen dan tekort schiet.

In een derde hoofdstuk belicht dokter Kil hoe de persoonlijkheidskenmerken van de patiënt een rol kunnen spelen bij de keuze van een bepaalde behandeling.

Een vierde hoofdstuk stelt vast dat, ondanks de nationale richtlijnen, er toch grote regionale verschillen bestaan in de zorg. In sommige ziekenhuizen wordt meer geopereerd, in andere vaker bestraald, en dit steeds voor dezelfde kwaadaardige aandoening. Centrale kwaliteitsregistratie tracht daaraan te verhelpen. Patiëntenverenigingen leggen de klemtoon ook op andere kwaliteiten van een bepaald ziekenhuis: wachttijden, bejegening, maaltijden, hygiëne, parkeerplaatsen, enz. Patiënten moeten dus nagaan hoe een bepaald ziekenhuis kwalitatief presteert ten opzichte van een ander ziekenhuis.

Het vijfde hoofdstuk behandelt de gezamenlijke besluitvorming. De mogelijkheid van een 'second opinion' wordt hierbij niet uit de weg gegaan.

Betere beslissingen nemen komt aan bod in hoofdstuk zes. Van de Nederlandse mannen die vijf jaar na een prostaatoperatie aan incontinentie lijden, zegt bijna de helft dat ze een andere behandeling zouden verkiezen als ze opnieuw konden kiezen. Het gebruik van een "keuzehulp" acht dokter Kil hier van belang.

Hoofdstuk zeven behandelt kort de voor- en nadelen van borstkankerscreening, en de screening voor darmkanker, baarmoederhalskanker en prostaatkanker. Is een kwaadaardig gezwel gevonden, dan rijst de vraag welke behandeling men zal kiezen en wanneer de behandeling aanvangt. Opvallend is dat enkele artsen duidelijk stelling nemen tegen screening.

In hoofdstuk acht toont dokter Kil zich voorstander van een subtiel duwtje in de rug om tot een uiteindelijke beslissing te komen (Engels: ‘nudge’). Ook een kieswijzer krijgt zijn goedkeuring (zie bijv.: www.prostaatwijzer.nl).

Hoofdstuk negen behandelt zeer kort de tevredenheid, of de teleurstelling en spijt van de patiënt na de behandeling.

Deel 2 werd samengesteld door de journaliste Corine Koole die zelf geen kankerpatiënte is. Koole gaat praten met oncologen en met verscheidene kankerpatiënten. Als vrouw gaat haar aandacht meer naar borstkankers bij vrouwen. Dat ook mannen wel eens borstkanker kunnen krijgen, vermeldt ze niet. Op vrij journalistieke wijze beschrijft ze twee gevallen van prostaatcancer. De eerste is de gewezen schaatskampioen Harm Kuipers, geboren in 1947 en vrijwilliger bij de Prostaat Kanker Stichting. De tweede is een anonieme hoogleraar. Zeer precieze medische informatie over beide patiënten krijgt de lezer niet. De gewezen schaatser ging naar de arts wegens plasproblemen, zodat zijn prostaat in 2010 werd “schoongeschrapt”; maar in het prostaatweefsel werden wel kankercellen ontdekt die al buiten het kapsel waren gegroeid. Later zal slokdarmkanker (of metastase in de slokdarm?) worden vastgesteld. De schrijfster staat wel stil bij de angst, de twijfel, en de nood aan informatie, zowel bij de vrouwelijke patiënten met borstkanker als bij de mannen met prostaatcancer.

Het laatste hoofdstuk geschreven door Corine Koole lijkt ons het meest interessante; hier wordt de vraag gesteld wanneer de behandeling moet worden gestopt. Medici willen de therapie meestal lang voortzetten; ze argumenteren dat de winst van therapeutische hardnekkigheid “statistisch significant” is, en de “gemiddelde” patiënt zoveel weken of maanden langer leeft. De levenskwaliteit wordt dan wel even vergeten. De schrijfster behandelt tevens uitvoerig de problematiek van het menswaardig sterven. De dood vredig accepteren blijft voor vele patiënten immers moeilijk.

De ondertitel van dit boek bevat twee vragen: 1. Laat ik me behandelen? 2. Hoe laat ik me behandelen? Een bevredigend antwoord op beide vragen krijgt de lezer niet. In een epiloog tracht dokter Kil wel tot een synthese te komen. Hij benadrukt dat de uiteindelijke beslissing moet genomen worden in de gesprekskamer, tijdens een confrontatie van meningen tussen de arts en de degelijk geïnformeerde patiënt. Daarbij moet vooral aandacht gaan naar de keuze tussen de overlevingsduur en de kwaliteit van het leven.

Paul Kil en Corine Koole, *Kiezen bij kanker. (Hoe) laat ik mij behandelen. Patiënten en artsen aan het woord*. Amsterdam, Uitgeverij Bert Bakker, 2013, 282 blz. ISBN 978 90 351 3804 9.